YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (laajennettu ensimmäinen jaosto)

9 päivänä joulukuuta 1997 *

Yhdistetyissä asioissa T-195/94 ja T-202/94,

Friedhelm Quiller, kotipaikka Lienen (Saksa), ja

Johann Heusmann, kotipaikka Loxstedt (Saksa),

edustajinaan asianajajat Bernd Meisterernst, Mechtild Düsing, Dietrich Manstetten, Frank Schulze ja Winfried Haneklaus, Münster, prosessiosoite Luxemburgissa asianajotoimisto Lambert Dupong ja Guy Konsbrück, 14 a rue des Bains,

kantajina,

vastaan

Euroopan unionin neuvosto, asiamiehenään oikeudellinen neuvonantaja Arthur Brautigam, avustajinaan asianajaja Hans-Jürgen Rabe, Hampuri, ja asianajaja Georg M. Berrisch, Bryssel, prosessiosoite Luxemburgissa c/o Euroopan investointipankin lakiasiainosaston pääjohtaja Alessandro Morbilli, 100 boulevard Konrad Adenauer,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

ja

Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehenään oikeudellinen neuvonantaja Dierk Booß, avustajinaan asianajaja Hans-Jürgen Rabe, Hampuri, ja asianajaja Georg M. Berrisch, Bryssel, prosessiosoite Luxemburgissa c/o oikeudellisen yksikön virkamies Carlos Gómez de la Cruz, Centre Wagner, Kirchberg,

vastaajina,

jossa kantajat vaativat EY:n perustamissopimuksen 178 artiklan ja 215 artiklan toisen kohdan nojalla korvausta vahingoista, joita heille on aiheutunut siitä, että heitä on estetty pitämästä kaupan maitoa asetuksen (ETY) N:o 804/68 5 c artiklassa tarkoitetun maksun soveltamista maito- ja maitotuotealalla koskevista yleisistä säännöistä 31 päivänä maaliskuuta 1984 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 857/84 (EYVL L 90, s. 13), sellaisena kuin se on täydennettynä 16 päivänä toukokuuta 1984 annetulla komission asetuksella N:o 1371/84 (EYVL L 132, s. 11) ja sittemmin muutettuna 20 päivänä maaliskuuta 1989 annetulla neuvoston asetuksella N:o 764/89 (EYVL L 84, s. 2), soveltamisen seurauksena,

YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN TUOMIOISTUIN (laajennettu ensimmäinen jaosto),

toimien kokoonpanossa: presidentti A. Saggio sekä tuomarit C. P. Briët, A. Kalogeropoulos, V. Tiili ja R. M. Moura Ramos,

kirjaaja: hallintovirkamies A. Mair,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 13.3.1997 pidetyssä suullisessa käsittelyssä esitetyn,

on antanut seuraavan

tuomion

Asiaa koskevat oikeussäännöt

1 Neuvosto antoi 17.5.1977 yhteisön maidontuotannon vähentämiseksi maidon ja maitotuotteiden kaupan pitämisestä luopumista ja lypsykarjan tuotannon muuttamista koskevasta palkkiojärjestelmästä asetuksen N:o 1078/77 (EYVL L 131, s. 1, jäljempänä asetus N:o 1078/77). Asetuksessa tarjottiin palkkio tuottajille sitä vastaan, että he antoivat sitoumuksen maidon kaupan pitämisestä luopumisesta tai lypsykarjatuotannon muuttamisesta lihakarjatuotannoksi viiden vuoden ajaksi.

2 Neuvosto antoi edelleen jatkuneen ylituotannon vähentämiseksi vuonna 1984 maito- ja maitotuotealan yhteisestä markkinajärjestelystä 27 päivänä kesäkuuta 1968 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 804/68 (EYVL L 148, s. 13, jäljempänä asetus N:o 804/68) muuttamisesta 31 päivänä maaliskuuta 1984 asetuksen (ETY) N:o 856/84 (EYVL L 90, s. 10). Edellä mainitulla asetuksella annetussa uudessa 5 c artiklassa otettiin käyttöön "lisämaksu", joka peritään tuottajilta maidosta, jonka määrät ylittävät "viitemäärän".

3 Asetuksen (ETY) N:o 804/68 5 c artiklassa tarkoitetun maksun soveltamista maito- ja maitotuotealalla koskevista yleisistä säännöistä 31 päivänä maaliskuuta 1984

annetussa neuvoston asetuksessa (ETY) 857/84 (EYVL L 90, s. 13, jäljempänä asetus N:o 857/84) vahvistettiin jokaiselle tuottajalle viitemäärä tietyn viitevuoden kuluessa toimitetun tuotannon perusteella.

4 Yhteisöjen tuomioistuin totesi asiassa 120/86, Mulder, 28.4.1988 antamassaan tuomiossa (Kok. 1988, s. 2321, jäljempänä asiassa Mulder I annettu tuomio) ja asiassa 170/86, Von Deetzen, 28.4.1988 antamassaan tuomiossa (Kok. 1988, s. 2355) asetuksen N:o 857/84, *sellaisena kuin se on täydennettynä asetuksen* (ETY) N:o 804/68 5 c artiklassa tarkoitetun lisämaksun yksityiskohtaisista soveltamissäännöistä 16 päivänä toukokuuta 1984 annetulla komission asetuksella (ETY) N:o 1371/84 (EYVL L 132, s. 11, jäljempänä asetus N:o 1371/84), luottamuksensuojan periaatteen loukkaamisen vuoksi pätemättömäksi.

5 Neuvosto antoi näiden tuomioiden täytäntöönpanemiseksi asetuksen (ETY) N:o 804/68 5 c artiklassa tarkoitetun maksun soveltamista maito- ja maitotuotealalla koskevista yleisistä säännöistä annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 857/84 *muuttamisesta 20 päivänä maaliskuuta 1989 asetuksen* (ETY) N:o 764/89 (EYVL L 84, s. 2, jäljempänä asetus N:o 764/89). Tämän asetuksen muutoksen nojalla annettiin niin sanottu "erityinen" viitemäärä (ns. kiintiö) sellaisille tuottajille, jotka olivat antaneet sitoumuksen maidon kaupan pitämisestä luopumisesta tai tuotannon muuttamisesta. Näitä tuottajia kutsutaan "SLOM I -tuottajiksi".

6 Viitemäärän saamiseksi vaadittiin useiden edellytysten täyttymistä; lisäksi viitemäärä oli rajoitettu 60 prosenttiin siitä maidon tai maitomäärää vastaavan tuotteen määrästä, *jota tuottaja oli myynyt niinä kahtenatoista kuukautena, jotka edelsivät* kaupan pitämisestä luopumisesta tai tuotannon muuttamisesta maksettavaa palkkiota koskevan hakemuksen jättämistä.

7 Yhteisöjen tuomioistuin totesi asiassa C-189/89, Spagl (Kok. 1990, s. I-4539), ja asiassa C-217/89, Pastätter (Kok. 1990, s. I-4585), 11.12.1990 antamissaan tuomioissa tietyt näistä edellytyksistä ja erityisviitemäärän rajoittamisen 60 prosenttiin pätemättömiksi.

8 Neuvosto antoi näiden tuomioiden jälkeen asetuksen (ETY) N:o 804/68 5 c artiklassa tarkoitetun maksun soveltamista maito- ja maitotuotealalla koskevista yleisistä säännöistä annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 857/84 muuttamisesta 13 päivänä kesäkuuta 1991 asetuksen (ETY) N:o 1639/91 (EYVL L 150, s. 35, jäljempänä asetus N:o 1639/91), jossa kysymyksessä oleville tuottajille myönnettiin erityinen viitemäärä. Näitä tuottajia kutsutaan "SLOM II -tuottajiksi".

9 Asetuksella N:o 764/89 asetukseen N:o 857/84 lisätyn 3 a artiklan 1 kohdan toisessa luetelmakohdassa säädetään lisäksi niin sanotusta päällekkäisyyden kieltävästä säännöstä. Säännöksen mukaan kaupan pitämisestä luopumispalkkion luovutuksen saajat voivat saada hyväkseen erityisen viitemäärän vain, jos he eivät olleet aiemmin saaneet viitemäärää sellaisen toisen maa-alueen osalta, jota ei koskenut kaupan pitämisestä luopumista tai tuotannon muuttamista koskeva sitoumus, asetuksen N:o 857/84 2 artiklan mukaisesti. Tuottajia, jotka eivät ole saaneet viitemäärää, koska tällainen on jo myönnetty heille toisen maa-alueen osalta, kutsutaan "SLOM III -tuottajiksi".

10 Asetuksen N:o 857/84 3 a artiklan 1 kohdan toisessa luetelmakohdassa tarkoitettu päällekkäisyyden kieltävä sääntö todettiin niin ikään pätemättömäksi yhteisöjen tuomioistuimen asiassa C-264/90, Wehrs, 3.12.1992 antamassa tuomiossa (Kok. 1992, s. I-6285), koska sääntö loukkasi luottamuksensuojan periaatetta.

11 Tämän tuomion täytäntöönpanemiseksi neuvosto antoi tietyille maidon ja maitotuotteiden tuottajille myönnettävästä erityisviitemäärästä 19 päivänä heinäkuuta 1993 asetuksen (ETY) N:o 2055/93 (EYVL L 187, s. 8, jäljempänä asetus N:o 2055/93). Tässä asetuksessa säädetään erityisestä viitemäärästä, joka annetaan sellaisille tuottajille, jotka ovat kaupan pitämisestä luopumispalkkion luovutuksensaajia ja jotka oli suljettu pois asetuksen N:o 857/84 3 a artiklan soveltamisalasta sen vuoksi, että he olivat saaneet viitemäärän tämän asetuksen 2 tai 6 artiklan perusteella.

12 Tällä välin asetuksen N:o 857/84 pätemättömäksi toteamiseen asiassa Mulder I annetussa tuomiossa johtaneen kanteen nostaneista tuottajista yksi oli nostanut yhdessä muiden tuottajien kanssa neuvostoa ja komissiota vastaan vahingonkorvauskanteen, jossa kantajat vaativat niiden vahinkojen korvaamista, jotka heille olivat aiheutuneet siksi, ettei heille ollut myönnetty tämän asetuksen soveltamisen perusteella viitemäärää.

13 Yhteisöjen tuomioistuin totesi yhdistetyissä asioissa C-104/89 ja C-37/90, Mulder ym. vastaan neuvosto ja komissio, 19.5.1992 antamassaan tuomiossa (Kok. 1992, s. I-3061, jäljempänä asiassa Mulder II annettu tuomio tai asia Mulder II), että yhteisö on vastuussa näistä vahingoista, ja kehotti asianosaisia sopimaan korvausten suuruudesta, jollei yhteisöjen tuomioistuimen myöhemmästä päätöksestä muuta johdu.

14 Tästä tuomiosta seuraa, että kaikilla tuottajilla, jotka eivät ole voineet pitää kaupan maitoa pelkästään sen takia, että he olivat sitoutuneet siihen tai tuotantonsa muuttamiseen, on periaatteessa oikeus saada korvaus heille aiheutuneesta vahingosta. Yhteisöjen tuomioistuin kuitenkin katsoi tässä tuomiossa, ettei yhteisö ollut vastuussa siitä, että erityisviitemäärä oli rajoitettu 60 prosenttiin tuottajan palkkiohakemusta edeltäneiden 12 kuukauden aikana myymän maidon määrästä, mikä oli todettu pätemättömäksi edellä mainituissa asioissa Spagl ja Pastätter annetuissa tuomioissa. Yhteisöjen tuomioistuimen mukaan tällä rajoituksella ei ollut oikeuskäytännössä tarkoitetulla tavalla rikottu ylemmäntasoista oikeussääntöä riittävän ilmeisesti, jotta yhteisö olisi vastuussa tuottajille.

15 Neuvosto ja komissio katsoivat, että kysymyksessä olevien tuottajien suuren lukumäärän vuoksi olisi vaikeaa neuvotella yksilöllisestä ratkaisusta kunkin tuottajan kanssa, joten ne julkaisivat 5.8.1992 tiedonannon 92/C 198/04 (EYVL C 198, s. 4, jäljempänä 5.8.1992 julkaistu tiedonanto). Toimielimet kertasivat tiedonannossaan *ensiksi, mitä asiassa Mulder II annetusta tuomiosta seurasi, ja ilmoittivat sitten,* antaakseen tälle tuomiolle täyden vaikutuksen, aikovansa antaa yksityiskohtaiset säännöt siitä, miten nämä korvaukset suoritetaan käytännössä kyseisille tuottajille. Toimielimet sitoutuivat näiden yksityiskohtaisten sääntöjen hyväksymiseen saakka olemaan vetoamatta ETY:n tuomioistuimen perussäännön (jäljempänä perussääntö) 43 artiklassa tarkoitettuun vanhentumiseen kaikkien niiden tuottajien osalta, joilla oli oikeus korvaukseen. Tämän sitoumuksen ehtona oli kuitenkin, että oikeus vahingonkorvaukseen ei ollut vielä vanhentunut tiedonannon julkaisemispäivänä tai silloin kun tuottaja oli esittänyt sitä koskevan vaatimuksen jommallekummalle toimielimelle.

16 Neuvosto antoi 5.8.1992 julkaistun tiedonannon jälkeen tietyille maidon ja maitotuotteiden tuottajille, jotka eivät ole voineet tilapäisesti harjoittaa toimintaansa, tarjottavasta hyvityksestä 22 päivänä heinäkuuta 1993 asetuksen (ETY) N:o 2187/93 (EYVL L 196, s. 6, jäljempänä asetus N:o 2187/93).

Oikeudenkäynnin perustana olevat tosiseikat

17 Quiller ja Heusmann ovat maidontuottajia Saksassa, ja he saivat 2.4.1984 asetuksen N:o 857/84 2 artiklan mukaisesti alkuperäiset viitemäärät eli maitomäärät, jotka on vapautettu asetuksen N:o 804/68 5 c artiklassa tarkoitetusta maksusta, omistamiensa, Lienenissä ja Loxstedtissa (Saksa) sijaitsevien maatilojen osalta. Näiden määrien suuruus oli 142 000 ja 536 700 kilogrammaa.

18 Vuonna 1978 Quiller oli ottanut vuokralle toisen tilan, joka kuului Friedrich Beckmannille. Tämä oli allekirjoittanut asetuksen N:o 1078/77 mukaisen sitoumuksen kaupan pitämisestä luopumisesta ajanjaksona 1.6.1978—31.5.1983, ja hän oli saanut tätä sitoumusta vastaavan palkkion, joka perustui 32 642 kilogrammaan maitoa. Kantaja sitoutui asetuksen N:o 1078/77 6 artiklan mukaisella ja 26.10.1978 päivätyllä ilmoituksella Beckmannin tilan vuokralle ottajan ominaisuudessa noudattamaan niitä velvoitteita, joihin Beckmann oli sitoutunut.

19 Vuonna 1988 Quillerin vaimo sai perinnöksi Beckmannin tilan. Siitä lähtien Quiller on hoitanut tilaa käyttöoikeuden perusteella.

20 Quiller ei saanut vuonna 1984 viitemäärää Beckmannin tilan osalta, koska ne velvoitteet, joihin hän oli sitoutunut, kattoivat asetuksen N:o 857/84 perusteella hyväksytyn viitevuoden. Sen vuoksi hän ei voinut aloittaa uudelleen maidon kaupan pitämistä tällä tilalla.

21 Heusmannin vaimo omistaa Bramelissa (Saksa) sijaitsevan maitotilan, jota vuonna 1980 hoiti hänen isänsä, Kriegs. Tämä oli tuona vuonna allekirjoittanut asetuksen N:o 1078/77 mukaisen kaupan pitämisestä luopumissitoumuksen, jonka voimassaoloaika päättyi 9.10.1985. Vastineena sitoumuksesta hänelle myönnettiin 8.7.1980 kaupan pitämisestä luopumispalkkio, jonka perusteena oli 263 104 kilogrammaa maitoa.

22 Heusmann alkoi 1.8.1980 lähtien hyödyntää Kriegsin hoitamaa tilaa, ja hän tuli Kriegsin sijaan kaupan pitämisestä luopumista koskevaan sitoumukseen.

23 Tämän sitoumuksen päätyttyä 9.10.1985 hän ei saanut viitemäärää Bramelin tilan osalta, koska sitoumus kattoi asetuksen N:o 857/84 perusteella hyväksytyn viitevuoden. Sen vuoksi hän ei voinut aloittaa uudelleen maidon kaupan pitämistä tällä tilalla.

24 Edellä mainitussa asiassa Wehrs annetun tuomion johdosta kantajat saivat Saksan viranomaisilta erityisviitemäärät. Quiller sai 2.12.1993 hyväkseen yhteensä 27 746 kilogramman maitomäärän. Heusmann sai 1.2.1993 hyväkseen yhteensä 223 638 kilogramman maitomäärän.

Asian käsittelyn vaiheet

25 Quiller lähetti komissiolle 12.1.1994 kirjeen, jossa hän vaati korvattaviksi ne vahingot, jotka hänelle olivat aiheutuneet siitä, ettei hän ollut voinut toimittaa maitoa ajanjaksona, joka alkoi 1.4.1984 ja päättyi 29.7.1993, jolloin asetus N:o 2055/93 julkaistiin. Komissio vastasi tähän 29.3.1994, ettei hänelle voitu tarjota korvausta vahingoista.

26 Quiller nosti 24.5.1994 ensimmäisen nyt esillä olevista kanteista, joka sai diaarinumerokseen T-195/94.

27 Heusmannit lähettivät komissiolle ja neuvostolle 11.4.1994 kirjeet, joissa he vaativat korvattaviksi ne vahingot, jotka heille olivat aiheutuneet siitä, etteivät he olleet

voineet toimittaa maitoa ajanjaksona, joka alkoi 9.10.1985 ja päättyi huhtikuussa 1991, koska heille oli kieltäydytty antamasta viitemäärää Bramelin tilan osalta. Toimielimet vastasivat 2.5. ja 15.5.1991 päivätyillä, 7.5. ja 17.5. vastaanotetuilla kirjeillä, että edellytykset yhteisön vastuun syntymiselle eivät olleet täyttyneet.

28 Heusmann pyysi 13.1.1994 päivätyllä kirjeellä komissiota täsmentämään, luopuiko tämä vetoamasta vanhentumiseen siihen asti kunnes yhteisöjen tuomioistuimen korvausten suuruutta koskeva tuomio julkaistaan. Komissio vastasi hänelle 29.3.1994, ettei hänelle voitu tarjota korvausta vahingoista.

29 Heusmann nosti 1.6.1994 toisen nyt esillä olevista kanteista, joka sai diaarinumerokseen T-202/94.

30 Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen 31.8.1994 antamalla määräyksellä asiat T-195/94 ja T-202/94 yhdistettiin kirjallista ja suullista käsittelyä sekä tuomion antamista varten.

31 Kirjallinen käsittely päättyi molemmissa asioissa 10.5.1995 vastauskirjelmien jättämisellä.

32 Heusmann ilmoitti 22.1.1996 päivätyllä kirjeellä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelle, että hän ja hänen vaimonsa olivat luovuttaneet 16.6.1995 päivätyllä virallisella asiakirjalla maatilansa pojalleen Jan Heusmannille 1.6.1995 lukien. Tämän sopimuksen täytäntöönpanemiseksi osa maa-alueista, sisältäen Bramelin tilan, siirrettiin Jan Heusmannin omistukseen, kun taas muuhun osaan hänelle annettiin kymmenen vuoden käyttöoikeus. Tällä sopimuksella Heusmannit luovuttivat myös pojalleen oikeutensa yhteisöä vastaan.

33 Tämän johdosta kantaja pyysi, että hänen kannevaatimuksensa muutetaan siten, että vaadittu korvaus on suoritettava Jan Heusmannille.

34 Vastaajat ilmoittivat 29.2.1996 päivätyllä kirjeellä, etteivät he vastustaneet kantajan edellyttämää muutosta.

Asianosaisten vaatimukset

35 Asiassa T-195/94 kantaja vaatii, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

— velvoittaa vastaajat maksamaan yhteisvastuullisesti 61 573,60 Saksan markan korvauksen 19.5.1992 alkaen laskettavine 8 prosentin korkoineen niistä vahingoista, jotka ovat aiheutuneet 2.4.1984 ja 29.7.1993 välisenä aikana;

— velvoittaa vastaajat korvaamaan yhteisvastuullisesti oikeudenkäyntikulut.

36 Vastauskirjelmässään hän vaati vastaajia myös maksamaan kulut 9.3.1995 päivätystä asiantuntijalausunnosta, joka on liitetty jutun asiakirjoihin.

37 Asiassa T-202/94 kantaja vaatii, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

— velvoittaa vastaajat maksamaan yhteisvastuullisesti 600 924 Saksan markan korvauksen 19.5.1992 alkaen laskettavine 8 prosentin korkoineen niistä vahingoista, jotka ovat aiheutuneet 9.10.1985 ja 1.2.1993 välisenä aikana;

— velvoittaa vastaajat korvaamaan yhteisvastuullisesti oikeudenkäyntikulut.

38 Vastauskirjelmässään hän vaati myös vastaajia maksamaan kulut helmikuussa 1995 laaditusta asiantuntijalausunnosta, joka on liitetty vastauskirjelmään.

39 Lisäksi 22.1.1996 päivätyssä kirjeessään hän muutti vaatimuksiaan siten, että vaadittu korvaus on suoritettava Jan Heusmannille.

40 Vastaajat vaativat, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

— jättää kanteet tutkimatta tai toissijaisesti hylkää ne perusteettomina;

— velvoittaa kantajat korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Asiassa T-195/94 nostetun kanteen tutkittavaksi ottaminen

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut

41 Vastaajat väittävät, että koska kannekirjelmässä viitataan vain asetukseen N:o 2187/93 ilman että siinä esitettäisiin vaatimusten perusteet, kanne on jätettävä tutkimatta työjärjestyksen 44 artiklan 1 kohdan c alakohdan vastaisena. Kanne ei muun muassa sisällä asiassa Mulder II annetussa tuomiossa esitettyjen periaatteiden mukaisesti laadittua laskelmaa saamatta jääneestä tulosta.

42 Kantaja kiistää väitteen, että kanne olisi jätettävä tutkimatta työjärjestyksen 44 artiklan vastaisena. Hänen mukaansa kanteessa päinvastoin esitetään yksityiskohtaisesti aiheutunut vahinko. Sen lisäksi hän on antanut liitteiksi asiantuntijakertomuksen, kirjeitä sekä Westfalen-Lippen maatalouslautakunnan todistuksen hänen Beckmannin tilaa koskevien väitteidensä todentamiseksi.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

43 Työjärjestyksen 44 artiklan 1 kohdan c alakohdan mukaan kanteessa on mainittava tiedot oikeudenkäynnin kohteesta ja yhteenveto kanteen oikeudellisista perusteista.

44 Esillä olevassa asiassa näitä vaatimuksia on noudatettu. Perusteet, joihin vedotaan, ilmenevät selvästi kannekirjelmästä, ja vastaajina olevat toimielimet ovat lisäksi voineet tehokkaasti riitauttaa ne. Siltä osin kuin kyse on nimenomaisesti siitä, että laskelma väitetystä vahingosta perustui yksinomaan asetukseen N:o 2187/93, jota ei olisi sovellettava esillä olevaan asiaan, on todettava, että kannekirjelmässä selvitettiin väitetyn vahingon luonnetta ja laajuutta sekä sen yhteyttä yhteisön toimenpiteeseen (asia 5/71, Zuckerfabrik Schöppenstedt v. neuvosto, tuomio 2.12.1971, Kok. 1971, s. 975, 984 ja asia T-387/94, Asia Motor France ym. v. komissio, tuomio 18.9.1996, Kok. 1996, s. II-961, 107 kohta) ja että näitä selvityksiä on säännösten mukaisesti täydennetty vastauskirjelmässä.

45 Tutkimatta jättämistä koskeva väite on siten hylättävä, ja kanne on otettava tutkittavaksi.

EY:n perustamissopimuksen 215 artiklaan perustuvaa korvausta koskevan oikeuden olemassaolo ja laajuus

46 Kantajat väittävät vaatimustensa tueksi, että edellytykset yhteisön sopimussuhteen ulkopuolisen vastuun syntymiselle ovat täyttyneet. Asiassa T-195/94 tämä vastuu ulottuu niiden mukaan vahinkoihin, jotka ovat aiheutuneet 2.4.1984 ja 29.7.1993 välisenä aikana eli asetuksen N:o 857/84 voimaantulopäivästä asetuksen N:o 2055/93 julkaisupäivään. Asiassa T-202/94 vastuu ulottuu niiden mukaan vahinkoihin, jotka ovat aiheutuneet 9.10.1985 ja 1.2.1993 välisenä aikana eli Bramelin tilaa koskevan kaupan pitämisestä luopumissitoumuksen voimassaoloajan päättymispäivästä tätä tilaa koskevan viitemäärän saamispäivään asti. Kantajat väittävät lisäksi, että heidän oikeutensa vahingonkorvaukseen ei ole vanhentunut.

47 Vastaajat katsovat, ettei yhteisö ole vastuussa kantajien tappioista. Joka tapauksessa oikeus vahingonkorvaukseen on niiden mukaan vanhentunut.

1. *Yhteisön vastuun olemassaolo*

48 Perustamissopimuksen 215 artiklan toisessa kohdassa tarkoitettu yhteisön sopimussuhteen ulkopuolinen vastuu voi syntyä vain, jos kaikki seuraavat edellytykset täyttyvät: moitittu toiminta on yhteisön oikeuden vastaista, vahinko on syntynyt sekä väitetyn vahingon ja toiminnan välillä on syy-yhteys (ks. esim. yhdistetyt asiat 197/80—200/80, 243/80, 245/80 ja 247/80, Ludwigshafener Walzmühle ym. v. neuvosto ja komissio, tuomio 17.12.1981, Kok. 1981, s. 3211, 18 kohta; yhdistetyt asiat T-481/93 ja T-484/93, Exporteurs in Levende Varkens ym. v. komissio, tuomio 13.12.1995, Kok. 1995, s. II-2941, 80 kohta).

49 Lainsäädäntötoimien osalta yhteisö voi vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan olla vastuussa moitteenalaisesta toiminnastaan ainoastaan, jos kyseessä on riittävän ilmeinen ylemmäntasoisen, yksityisiä oikeussubjekteja suojaavan oikeussäännön rikkominen (em. asia Zuckerfabrik Schöppenstedt v. neuvosto, tuomion 11 kohta; yhdistetyt asiat 83/76, 94/76, 4/77, 15/77 ja 40/77, Bayerische HNL ym. v. neuvosto ja komissio, tuomio 25.5.1978, Kok. 1978, s. 1209, 4 kohta ja asia T-390/94, Schröder ym. v. komissio, tuomio 15.4.1997, Kok. 1997, s. II-501, 52 kohta). Jos toimielin on tehnyt toimen laajaa harkintavaltaa käyttäen, mistä on kyse yhteisen maatalouspolitiikan osalta, edellytyksenä on lisäksi, että tällaisia oikeussääntöjä on rikottu riittävän ilmeisellä eli selvällä ja vakavalla tavalla (em. asia Bayerische HNL ym. v. neuvosto ja komissio, tuomion 6 kohta; asia 50/86, Grands moulins de Paris v. ETY, tuomio 8.12.1987, Kok. 1987, s. 4833, 8 kohta; asia Mulder II, tuomion 12 kohta ja yhdistetyt asiat T-480/93 ja T-483/93, Antillean Rice Mills ym. v. komissio, tuomio 14.9.1995, Kok. 1995, s. II-2305, 194 kohta).

50 On tutkittava, ovatko nämä edellytykset täyttyneet esillä olevissa asioissa.

Ylemmäntasoisen oikeussäännön rikkominen

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut

51 Kantajien mukaan yhteisöjen tuomioistuin katsoi edellä mainitussa asiassa Wehrs antamassaan tuomiossa (13—15 kohta), että SLOM III -tuottajien perusteltua luottamusta oli loukattu. Tuottajaa, joka ottaa vastatakseen kaupan pitämisestä luopumissitoumuksesta, ja tällaisen sitoumuksen allekirjoittanutta tuottajaa ei heidän mukaansa saa kohdella eri tavoin. Jos tuottajat olisivat voineet ennakoida, että heitä estetään tuottamasta maitoa, he eivät olisi ottaneet vastatakseen Beckmannin ja Kriegsin allekirjoittamista kaupan pitämisestä luopumissitoumuksista. Alentuneessa hinnassa, jolla he hankkivat oikeudenkäynnin kohteena olevat tilat, oli otettu huomioon ainoastaan ajanjakso, jonka kaupan pitämisestä luopumissitoumus tai tuotannon muuttamissitoumus kattoi.

52 Vastaajien mukaan kantajat ovat vapaaehtoisesti hankkineet tilat, joita koskivat kaupan pitämisestä luopumissitoumukset. He eivät voi vedota asiassa Wehrs annetusta tuomiosta huolimatta siihen, että kieltäytyminen viitemäärän antamisesta mainituille tiloille on loukannut heidän perusteltua luottamustaan. Vastaajat katsovat, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan taloudellisiin toimijoihin, jotka yhteisön kannustuksesta ovat keskeyttäneet tuotantonsa tietyksi ajaksi, ei voi tämän ajan päättyessä kohdistaa rajoituksia, jotka vaikuttavat heihin erityisellä tavalla sen vuoksi, että he ovat hyötyneet yhteisön säännöstön tarjoamista mahdollisuuksista. Yhteisö ei ole kannustanut SLOM III -tuottajia sitoutumaan tällaiseen velvoitteeseen, toisin kuin ensin mainittuja tuottajia. Joka tapauksessa alhaisempi hinta, jolla tuottajat ovat hankkineet tilansa, heijastaa vastaajien mielestä sitä taloudellista riskiä, että uuden viitemäärän antamisesta kieltäydytään mahdollisesti uudestaan.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

53 Yhteisöjen tuomioistuin katsoi edellä mainitussa asiassa Wehrs antamansa tuomion 13 ja 14 kohdassa, että SLOM III -tuottajat saattoivat perustellusti odottaa, ettei heitä koske sellainen uusi järjestely kuin asetuksen N:o 857/84 päällekkäisyyden

kieltävästä säännöstä johtuva. Tuomion 15 kohdassa yhteisöjen tuomioistuin totesi, että tämä sääntö on pätemätön luottamuksensuojan periaatteen rikkomisen vuoksi. Aiemmin asiassa Mulder II antamassaan tuomiossa (15 kohta) yhteisöjen tuomioistuin oli todennut, että tämä periaate on yksityisiä suojaava ylemmäntasoinen oikeussääntö.

54 Koska päällekkäisyyden kieltävää säännöstä on sovellettu kantajiin, mitä sitä paitsi ei ole edes kiistetty, vastaajien väitteen tarkoituksena on todellisuudessa saada uudelleen käsiteltäväksi asiassa Wehrs annetussa tuomiossa jo ratkaistu kysymys. Väite on näin ollen hylättävä.

55 Erityisesti sen vastaajien väitteen osalta, että SLOM III -tuottajia ei ole kannustettu yhteisön toimilla antamaan kaupan pitämisestä luopumissitoumusta, on korostettava, kuten yhteisöjen tuomioistuin totesi asiassa Wehrs antamassaan tuomiossa (13—15 kohta), että kyseisten tuottajien perusteltua luottamusta on loukattu, jos heihin kohdistetaan heidän vastattavakseen ottamansa kaupan pitämisestä luopumissitoumuksen voimassaoloajan päättyessä rajoituksia, jotka vaikuttavat heihin erityisellä tavalla juuri tämän sitoumuksen vuoksi.

56 On myös hylättävä vastaajien väite, joka koskee SLOM-sitoumuksen rasittamien tilojen hankintaa alentuneeseen hintaan. Kuten kantajat toteavat, tavanomaisten markkinaedellytysten vallitessa tämä hinnanaleneminen sisältää maa-alueen osalta vain sen arvon alenemisen, joka vastaa kaupan pitämisestä luopumista koskevan tai tuotannon muuttamista koskevan sitoumuksen kattamaa ajanjaksoa.

57 Näin ollen on todettava, että esillä olevissa asioissa on rikottu ylemmäntasoista oikeussääntöä.

Luottamuksensuojan periaatteen riittävän ilmeinen loukkaaminen

58 Ylemmäntasoista oikeussääntöä on rikottu riittävän ilmeisesti, kun toimielimet ovat ylittäneet selvästi ja vakavasti harkintavaltansa rajat viittaamatta ylemmäntasoiseen yleiseen etuun. Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan tällainen ylitys on tapahtunut, jos yhteisön lainsäätäjä ei ota huomioon selvästi erillistä taloudellisten toimijoiden ryhmää, erityisesti jos toimi, johon on ryhdytty, on ennakoimaton ja ylittää tavanomaisen taloudellisen riskin (asia Mulder II, tuomion 16 ja 17 kohta; ks. myös asia 238/78, Ireks-Arkady v. neuvosto ja komissio, tuomio 4.10.1979, Kok. 1979, s. 2955, 11 kohta).

59 On selvitettävä, ovatko nämä edellytykset täyttyneet esillä olevissa asioissa.

a) Laiminlyönti ottaa huomioon selvästi muista erottuva taloudellisten toimijoiden ryhmä

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut

60 Kantajat väittävät, että SLOM III -tuottajat ovat täysin samassa asemassa kuin SLOM I ja SLOM II -tuottajien ryhmät. Näiden ryhmien lailla heille ei ole lainvastaisissa asetuksissa annettu uudelleen sitä määrää, jota heidän kaupan pitämisestä luopumissitoumuksensa oli koskenut. Lisäksi kantajat katsovat kuuluvansa selvästi määriteltyyn ryhmään, johon kuuluvien tuottajien nimet ilmenevät toimivaltaisten viranomaisten asiakirjoista.

61 Jättäessään antamatta SLOM III -tuottajille viitemäärän yhteisön lainsäätäjä on kantajien mukaan, ilman että se olisi viitannut ensisijaisena pidettävään yleiseen

etuun, täysin sivuuttanut selvästi rajatun taloudellisten toimijoiden ryhmän. Asetukseen N:o 764/89 ei ole otettu SLOM III -tuottajien suhteen yhtään talouspoliittista päätöstä asiassa Mulder II annetun tuomion 21 kohdassa tarkoitetulla tavalla. Tässä asetuksessa neuvosto ei ole kantajien mukaan mitenkään ottanut huomioon näiden tuottajien etuja, joten heitä on kohdeltu samoin kuin SLOM I ja SLOM II -tuottajia oli kohdeltu asetuksen N:o 857/84 alkuperäisessä versiossa.

62 Kantajien mukaan se, ettei SLOM III -tuottajille ole myönnetty viitemäärää, ei ole mitenkään perusteltua. Päinvastoin kuin vastaajat väittävät, yleinen etu maitomarkkinoiden vakaudesta ei sovellu tämän kannan perusteeksi, koska kyseisten tuottajien tarvitsemat viitemäärät eivät horjuttaisi markkinoiden tasapainoa. Se, että kantajat olivat saaneet asetuksen N:o 857/84 2 artiklan nojalla myönnetyn viitemäärän sellaiselle tilalle, jota kaupan pitämisestä luopumissitoumus ei koskenut, ja että he sen vuoksi eivät olleet täysin syrjäytyneet maidontuotannosta, on kantajien mukaan vailla merkitystä. Tältä osin pitäisi ottaa huomioon vain SLOM-tila ja soveltaa siihen asiassa Mulder II annetun tuomion arviointiperusteita. Se, että kantajat ovat tuottaneet maitoa toisella tilalla, osoittaa sen, että he halusivat jatkaa maidon tuotantoa SLOM-tilalla kaupan pitämisestä luopumissitoumuksen päättymisen jälkeen.

63 Vastaajat väittävät, että toisin kuin SLOM I -tuottajat, SLOM III -tuottajat eivät muodosta erillistä taloudellisten toimijoiden ryhmää. SLOM I -tuottajat on yksilöity sillä perusteella, etteivät he ole toimittaneet maitoa heille vastaista asetusta edeltävän sitoumuksen vuoksi. SLOM III -tuottajat voidaan yksilöidä sillä perusteella, että he ovat hankkineet tilan, jota sitoumus koskee. Tämä hankinta on voinut tapahtua ennen asetuksen N:o 857/84 antamista tai sen antamisen jälkeen. Siten asetuksen antamispäivänä kantajat eivät ole vastaajien mukaan kuuluneet erilliseen taloudellisten toimijoiden ryhmään. Vastauksena väitteeseen, jonka mukaan SLOM III -tuottajat olisi yksilöity niiden viranomaisten asiakirjoilla, jotka myöntävät kaupan pitämisestä luopumispalkkioita, vastaajat toteavat, että näiden rekisterien olemassaolo ei muuta sitä tosiasiaa, että kaupan pitämisestä luopumista

koskevan velvoitteen vastattavaksi ottaminen on voinut, oikeudellisesti tai tosiasiallisesti, tapahtua asetuksen N:o 857/84 voimaantulopäivän jälkeen, ja että tuona päivänä tuottajat eivät muodostaneet selvästi rajattua ryhmää.

64 Vastaajien mukaan asetuksen N:o 764/89 säännöksissä ei ole jätetty ottamatta huomioon SLOM III -tuottajien tilannetta. Siltä osin kuin nämä tuottajat ovat saaneet viitemäärän asetuksen N:o 857/84 2 artiklan perusteella, he eivät ole täysin ja pysyvästi syrjäytyneet markkinoilta ja he ovat voineet jatkaa tuotantoaan huolimatta siitä, etteivät he ole saaneet viitemäärää SLOM-tilalleen. Yhteisö ei siten ole korvausvastuussa siitä, että SLOM III -tuottajille ei ole annettu viitemäärää asetuksissa N:o 857/84 ja N:o 764/89. Päinvastoin kuin kantajat väittävät vastauksissaan, asiassa Mulder II annetussa tuomiossa (17 kohta) esitetyt edellytykset vastuun syntymiselle koskevat vain sitä tilannetta, jossa kyseiset tuottajat on täysin syrjäytetty maidon kaupan pitämisestä. Lisäksi päällekkäisyyden kieltävän säännön säätäminen ei vastaajien mukaan johtanut SLOM III -tuottajien syrjimiseen verrattuna SLOM I ja SLOM II -tuottajiin; sen sijaan säännöllä ei yksinkertaisesti vain parannettu heidän asemaansa.

65 Ottaen huomioon maitotuotemarkkinoiden herkkä tilanne ja se, että kantajina olevat SLOM III -tuottajat ovat voineet jatkaa tuotantoaan muilla kuin SLOM-tiloilla, vastaajat eivät tehdessään eron näiden kahden ryhmän välille ole harkintavaltansa puitteissa tehneet selvästi lainvastaista päätöstä. Toimielimet ovat vastaajien mukaan ottaneet huomioon ensisijaisena pidettävän yleisen edun kieltäytyessään myöntämästä viitemääriä SLOM III -tuottajille. Antaessaan asetusta N:o 764/89 ne ovat tehneet talouspoliittisen valinnan olla antamatta tällaisia määriä SLOM III -tuottajille, jotta ne eivät olisi vaarantaneet maitomarkkinoiden tasapainoa. Tämä valinta ei ole ylittänyt niitä harkintavallan rajoja, jotka niillä oli asiassa. Koska kyseiset tuottajat olivat jo saaneet alkuperäisen viitemäärän, he olivat erityisessä asemassa, mikä oikeutti toisenlaisen kohtelun. Nämä perustelut ilmenevät selvästi asetuksen N:o 764/89 toisesta, kolmannesta ja viidennestä perustelukappaleesta. Lainsäätäjä on arvioinut vastakkaisia etuja ja päätynyt viitemäärien antamiseen vain niille tuottajille, jotka eivät olleet sitä vielä saaneet.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

66 SLOM III -tuottajat eivät ole suoraan itse sitoutuneet asetuksessa N:o 1078/77 säädettyyn järjestelmään vaan ovat hankkineet tilan, jonka aiempi haltija on sitoutunut tähän järjestelmään. Vaikka asetuksen N:o 857/84 kannalta heitä koskenut järjestelmä oli yhteinen kaikkien muiden SLOM-tuottajien kanssa, heidän tilannettaan koski tämä erityispiirre, joka eriytti heidät omaksi ryhmäkseen. Tämän ominaispiirteen vuoksi he ovat SLOM-tuottajia, jotka asetuksen N:o 764/89 johdosta jäivät ilman erityisviitemäärää. Vasta tämän säädöksen voimaantulosta alkaen tämän järjestelmän perusta, jota heihin sovellettiin, tuli erilaiseksi; sen sijaan heidän tilanteensa tuottajina oli erilainen siitä alkaen, kun he olivat hankkineet tilan, jota asetuksen N:o 1078/77 perusteella annettu sitoumus rasitti.

67 Vastaajien väite, jonka mukaan ryhmän muodollisen yksilöinnin tulee edeltää lainvastaiseksi todettua säännöstä, on perusteeton. Vaikka SLOM I -tuottajien, jotka olivat antaneet kaupan pitämisestä luopumissitoumuksen ennen heitä koskeneen asetuksen N:o 857/84 antamista, tilanne olikin tällainen, niin se, että tämän asetuksen perättäisten muutosten jälkeen jäi vain yksi ryhmä, siten että ainoastaan tähän ryhmään sovellettiin vanhaa yhteistä järjestelmää, ei sulje pois sitä, että sillä tunnustetaan olevan erillinen luonne.

68 Lisäksi, kuten asioissa Mulder I ja Mulder II annetuista tuomioista ilmenee, kaikki SLOM I ja SLOM II -tuottajat muodostavat erillisen tuottajaryhmän. Koska SLOM III -tuottajien ominaispiirre on se, että heidät on jätetty siihen samaan asemaan, jossa muut ryhmät olivat vuoteen 1993 asti, he muodostavat näiden viimeksi mainittujen ryhmien lailla erillisen ryhmän, jolle viiteryhmää ei ole myönnetty vastoin ylemmänasteista oikeussääntöä (ks. edellä 53 kohta).

69 Lopuksi on hylättävä se vastaajien väite, ettei esillä olevissa asioissa ole ollut täydellistä syrjäytymistä siltä osin kuin SLOM III -tuottajat saattoivat jatkaa tuotantoa alkuperäisellä tilallaan. Koska tätä vastaa päättely, jonka mukaan näitä tuottajia

ei ollut täysin estetty pitämästä kaupan maitoa, toimielinten olisi siten pitänyt välttämättä ottaa huomioon suhde niiden viitemäärien välillä, jotka on annettu alkuperäiselle tilalle ja SLOM-tilalle. Laiminlyödessään ottaa huomioon tämän suhteen kunkin tällaisen tuottajan osalta vastaajat ovat mielivaltaisesti jakaneet eriytetysti kunkin SLOM III -tuottajan osalta kulut, jotka johtuvat välttämättömästä tarpeesta olla vaarantamatta maitotuotteiden markkinoilla saavutettua herkkää vakautta (asetuksen N:o 764/89 viides perustelukappale). Näin ollen se taloudellinen uhraus, jonka on väitetty olevan välttämätön tämän yleisen edun toteuttamiseksi, jaettiin objektiivisesti epätasa-arvoisella tavalla. Toimielimet ovat siten ylittäneet ne harkintavallan rajat, jotka niitä sitovat tältä osin.

b) Toteutetun toimen ennakoimattomuus ja tavanomaisen taloudellisen riskin ylittyminen

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut

70 Kantajat väittävät, että heille koituneet taloudelliset uhraukset viitemäärän saamatta jäämisestä ovat ylittäneet oikeuskäytännössä, erityisesti asiassa Mulder II annetussa tuomiossa, hyväksytyt rajat. He korostavat, että heidän edellä mainitussa asiassa Wehrs annetun tuomion (ks. edellä 11 kohta) jälkeen saamansa viitemäärät huomioon ottaen heille vuosina 1984—1993 aiheutunut vahinko on ollut huomattava. Ne syyt, joiden perusteella yhteisöjen tuomioistuin katsoi asiassa Mulder II annetussa tuomiossa, ettei velvoitetta vahingonkorvaukseen ollut sen johdosta, että asetuksessa N:o 764/89 erityisviitemäärät rajoitettiin 60 prosenttiin, eivät kantajien mukaan siten sovellu esillä oleviin asioihin.

71 Asiassa T-195/94 kantaja toteaa, että hänelle vuonna 1993 annettu SLOM III -järjestelmän mukainen erityisviitemäärä oli 23,94 prosenttia alkuperäisestä viitemäärästä (ks. edellä 18 kohta). Hän korostaa, että jos vaadittu vahingonkorvaus nyt vireillä olevassa oikeudenkäynnissä lasketaan asiassa Mulder II annetun tuomion mukaan, tämä prosenttiosuus nousee 26,3 prosenttiin.

72 Asiassa T-202/94 kantaja toteaa, että se erityisviitemäärä, joka hänelle olisi pitänyt antaa SLOM III -järjestelmän puitteissa asiassa Mulder II annetun tuomion arviointiperusteiden mukaisesti laskettuna, on 31,4 prosenttia alkuperäisestä viitemäärästä (ks. edellä 21 kohta). Vastauskirjelmässään kantaja toteaa, että tosiasiallisesti myönnetty erityisviitemäärä oli 41,67 prosenttia, mutta kun otetaan huomioon ne vähentämiset, joita määrään kohdistuu sovellettavan säännöstön vaikutuksesta, tämä prosenttiosuus nousee 45,55:een tai 49 prosenttiin alkuperäisestä viitemäärästä.

73 Vastaajien mukaan se, että kantajat olivat estyneet aloittamasta uudelleen tuotantoaan, ei ollut ennakoimatonta, varsinkaan asiassa T-195/94, jossa kantaja oli saanut oikeutensa hyödyntää tilaa asetuksen N:o 857/84 antamisen jälkeen. Lisäksi se, että tuotannon aloittaminen uudelleen on ollut mahdotonta, ei ole niiden mukaan ylittänyt tavanomaista taloudellista riskiä. Tältä osin viitemäärä, joka kantajilta jäi saamatta, oli alle 40 prosenttia kyseisten alkuperäisten ja erityisten viitemäärien summasta. Yhteisöjen tuomioistuin on vastaajien mukaan asiassa Mulder II antamassaan tuomiossa todennut, että yhteisön korvausvastuu ei synny, jos vähennys on alle 40 prosenttia SLOM-viitemäärästä. Näiden tuottajien tilanne vastaa näet sitä tilannetta, jonka osalta asiassa Mulder II annetussa tuomiossa katsottiin, ettei yhteisö ole korvausvastuussa siltä osin kuin kyse on 60 prosentin säännöstä, joka vahvistetaan asetuksen N:o 857/84 3 a artiklan 2 kohdassa, sellaisena kuin se on muutettuna asetuksella N:o 764/89.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

74 Kantajat eivät ole voineet pitää, kuten muutkaan SLOM III -tuottajat, SLOM-tiloillaan kaupan ollenkaan maitoa aikana, joka alkoi asetuksen N:o 1078/77 perusteella annetun sitoumuksen voimassaolon päättymisestä ja joka päättyi silloin, kun he saivat edellä mainitussa asiassa Wehrs annetun tuomion johdosta erityisviitemäärän. Koska kieltäytyminen erityisviitemäärän antamisesta ajoittui heidän osaltaan huhtikuuhun 1984 ja lokakuuhun 1985 ja koska tämä määrä annettiin heille lopulta vasta joulukuussa ja helmikuussa 1993, on varmaa, että kantajille on koitunut huomattavaa tappiota.

75 Vastoin vastaajien väittämää tätä tappiota ei voitu mitenkään ennakoida eikä sen voida mitenkään katsoa kuuluvan kyseiseen elinkeinoon tavallisesti sisältyvään riskiin.

76 Vahingon ennakoimattomuuden osalta on todettava, että kantajat, jotka ovat SLOM III -tuottajia, ovat samassa tilanteessa kuin SLOM I -tuottajat, siltä osin kuin tilalta, jota kaupan pitämisestä luopumissitoumus koski, oli kokonaan ja pysyvästi evätty viitemäärä asetuksen N:o 857/84 nojalla (asia Mulder II, tuomion 17 kohta). Kuten yhteisöjen tuomioistuin totesi, SLOM I ja SLOM III -tuottajat ovat kärsineet heihin kohdistuneesta rajoituksesta erityisellä tavalla tämän sitoumuksen vuoksi (ks. asia Mulder I, tuomion 24 kohta ja asia Wehrs, tuomion 13 kohta).

77 Sama pätee, vaikka se oikeudellinen perusta, jonka nojalla tuottajat harjoittavat toimintaansa SLOM-tilalla, on muuttunut asetuksen N:o 764/89 tultua voimaan. Jos sijaantulo kaupan pitämisestä luopumissitoumuksiin on tapahtunut ennen tätä päivää, tuottajat ovat näet voineet perustellusti luottaa kaupan pitämisen uudelleen aloittamiseen näiden sitoumusten päättyessä (ks. em. asia Wehrs, tuomion 13 kohta).

78 Tavanomaisen taloudellisen riskin ylittymisestä on todettava, että asiassa Mulder II annetussa tuomiossa (17 kohta) yhteisöjen tuomioistuin päätti, että yhteisön korvausvastuu oli syntynyt, koska SLOM I -tuottajille ei ollut säädetty viitemäärää, mikä oli täysin estänyt heitä harjoittamasta tuotannollista toimintaa. Sen sijaan sitä, että SLOM II -tuottajien osalta oli säädetty viitemäärästä, joka oli alennettu 60 prosenttiin määrästä, joka tuottajille tavanomaisesti kuului, ei pidetty luonteeltaan sellaisena, että se johtaisi korvausvastuuseen.

79 Kuten edellä on todettu (ks. 76 kohta), kantajien tilanne muistuttaa SLOM I -tuottajien tilannetta, siltä osin kuin he ovat täysin estyneet tuottamasta maitoa maa-alueella, jota heidän hyväksymänsä sitoumus rasittaa.

80 Lisäksi, toisin kuin vastaajat väittävät, useat seikat erottavat kantajien tilanteen SLOM II -tuottajien tilanteesta.

81 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin huomauttaa tältä osin, että asiassa Mulder II annetussa tuomiossa käsiteltävinä olleet vahingot olivat jo kokonaan toteutuneet silloin, kun yhteisöjen tuomioistuin antoi ratkaisun oikeudesta vahingonkorvaukseen. Maidon kaupan pitäminen oli näet ollut mahdotonta kaikilla SLOM-tiloilla aikana, joka jäi asetuksen N:o 857/84, sellaisena kuin se oli alun perin, soveltamisen ja asetuksen N:o 764/89 voimaantulon välille (ks. edellä 5 kohta). Tämän viimeksi mainitun päivän ja asetuksen N:o 1639/91 voimaantulopäivän välillä SLOM I ja SLOM II -tuottajien tuotteiden kaupan pitäminen rajoitettiin 60 prosenttiin alkuperäisestä viitemäärästä (ks. edellä 6 kohta). He saivat täyden viitemäärän vasta asetuksen N:o 1639/91 perusteella (ks. edellä 8 kohta).

82 Tästä seuraa, että asiassa Mulder II annetussa tuomiossa yhteisöjen tuomioistuin hylkäsi vaatimuksen yhteisön korvausvastuusta ainoastaan sen rajoituksen (60 prosenttia) osalta, joka oli ajallinen (noin kaksi vuotta) ja joka koski sitä maitoa, jota kaupan pitämisestä luopumista koskevaa sitoumusta tai tuotannon muuttamista koskevaa sitoumusta edeltäneinä kahtenatoista kuukautena oli toimitettu tai myyty. Viitemäärän saamatta jääminen osittain tai kokonaan on siten voinut kestää enimmillään seitsemän vuotta eli asetuksen N:o 1078/77 perusteella annettujen ensimmäisten sitoumusten päättymisestä taikka asetuksen N:o 857/84 antamisesta asetuksen N:o 1639/91 voimaantuloon. SLOM I ja SLOM II -tuottajat ovat siten olleet syrjäytyneitä enimmillään viiden vuoden ajan kokonaan tavalla, josta yhteisön vastuu on tunnustettu.

83 Esillä olevissa asioissa kantajilta, kuten kaikilta SLOM III -tuottajilta, on jäänyt kokonaan saamatta heille kuulunut viitemäärä (ks. asiassa Wehrs annettu tuomio).

Tämä viitemäärän saamatta jääminen jaksottui ajalle, joka alkoi asetuksen N:o 857/84 soveltamisesta heihin ja päättyi asiassa Wehrs 3.12.1992 annetun tuomion johdosta.

84 Näin ollen kantajiin kohdistuneen viitemäärän saamatta jäämisen luonne ja kesto ovat seikkoja, jotka erottavat selvästi heidän tilanteensa niiden tuottajien tilanteesta, joiden osalta asiassa Mulder II annetussa tuomiossa arvioitiin, ettei yhteisön vastuu ollut syntynyt.

85 Tämä viitemäärän saamatta jääminen ylittää kyseiseen elinkeinoon kuuluvan tavanomaisen riskin, joten edellytys yhteisön sopimussuhteen ulkopuolisesta vastuusta täyttyy.

Vahinko ja syy-yhteys

86 Kantajat katsovat kärsineensä vahinkoa siitä, että he ovat tuottajia, joilta viitemäärä on evätty. Vastaajat kiistävät tällaisten vahinkojen olemassaolon sillä perusteella, että koska kantajat eivät olleet tuottajia, he eivät voineet vaatia viitemäärän antamista.

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut

87 Kantajien mukaan Westfalen-Lippen maatalouslautakunnan 19.7.1991 päivätyistä ja Hannoverin maatalouslautakunnan 21.2.1995 päivätyistä asiakirjoista ilmenee, että heille on aiheutunut vahinkoa, koska he ovat jatkaneet SLOM-tilojen hoitamista

otettuaan vastattavakseen näitä tiloja koskevat kaupan pitämisestä luopumissitoumukset. Asian T-202/94 kantaja esitti yhdessä puolisonsa kanssa vaatimuksensa viitemäärästä vain tilanteen oikeudellisen epävarmuuden vuoksi.

88 Kantajat, päinvastoin kuin vastaajat, katsovat olevan merkityksetöntä, että erityisviitemäärää on pyydetty tilalle, jota kaupan pitämisestä luopumissitoumus ei ole rasittanut. Yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan viitemäärä voidaan antaa uudelleen tai lopullisesti, jos kantaja tuottaa tämän määrän tilallaan ja jos hän jatkaa ainakin osittain sen tilan hoitamista, jota kaupan pitämisestä luopumissitoumus on rasittanut (asia C-86/90, O'Brien, tuomio 3.12.1992, Kok. 1992, s. I-6251). Lisäksi maito- ja maitotuotealan lisämaksusta 28 päivänä joulukuuta 1992 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 3950/92 (EYVL L 405, s. 1, jäljempänä asetus N:o 3950/92) 9 artiklan d alakohdan mukaan tila voi koostua useasta yksittäisestä ja erillisestä tuotantoyksiköstä. Asian T-202/94 kantajan tarkoituksena on ollut käyttää entistä SLOM-tilaa maidon tuottamiseen kaupan pitämisestä luopumista koskevan sitoumusjakson päätyttyä. Vastauskirjelmään liitetystä asiantuntijalausunnosta ilmenee, että hän on tosiasiallisesti menetellyt näin sen jälkeen, kun viitemäärä oli hänelle annettu.

89 Vastaajina olevat toimielimet toteavat, että riippumatta asetuksella N:o 764/89 säädetystä päällekkäisyyden kieltävästä säännöstä kantajille ei ole aiheutunut vahinkoa. Heillä ei ole ollut oikeutta viitemäärään, koska he eivät olleet asetuksen N:o 857/84 3 a artiklan 1 kohdassa tarkoitettuja tuottajia ja koska he eivät ole toimittaneet mitään näyttöä tästä ominaisuudesta.

90 Vastaajien mukaan asiassa T-195/94 kantajan vaimolla, joka on perinyt SLOM-tilan, on väitetty olevan tämä ominaisuus. Kantaja ei voi vedota Westfalen-Lippen maatalouslautakunnan 19.7.1991 päivättyyn lausuntoon, koska lautakunta on siinä vain toistanut kantajan ilmoituksia. Viittaus asetuksessa N:o 3950/92 määriteltyyn tilan käsitteeseen ei ole myöskään sitova. Tämä käsite perustuu ajatukseen kaikkien tuotantoyksiköiden hoidosta. Esillä olevassa asiassa ongelmana on kuitenkin sen selvittäminen, onko kantaja tosiasiallisesti hoitanut SLOM-tilaa.

91 Vastaajat väittävät, että asiassa T-202/94 Hannoverin maatalouslautakunnan 25.1.1990 päivätystä lausunnosta ilmenee, että kantajan vaimo on esittänyt vaatimuksen viitemäärän antamisesta. Asetuksen N:o 857/84 3 a artiklan 1 kohdassa tarkoitettu tuottajan ominaisuus kuuluisi siten hänelle. Hannoverin maatalouslautakunnan 21.2.1995 päivätty todistus, jonka mukaan kantajalla on tuottajan ominaisuus, ei poista kaikkia epäilyjä tältä osin.

92 Riippumatta asetuksen N:o 857/84 3 a artiklan 1 kohdan päällekkäisyyden kieltävästä säännöstä kantajat eivät missään tapauksessa olisi saaneet Saksan viranomaisilta pyydettyjä erityisviitemääriä, koska heidän hakemuksistaan ilmeni, että he halusivat tuottaa nämä määrät alkuperäisillä tiloillaan eivätkä hankkimillaan tiloilla. Kyseisessä säännöksessä (asetuksen 3 a artiklan 1 kohdan ensimmäisen luetelmakohdan b alakohdassa) näet säädetään, että oikeus erityisviitemäärään on niillä tuottajilla, jotka todistavat voivansa tuottaa tämän määrän tiloillaan. Tämä vahvistettiin asiassa C-44/89, Von Deetzen, 22.10.1991 annetussa tuomiossa (Kok. 1991, s. I-5119, 21 kohta), jossa yhteisöjen tuomioistuin katsoi, että mahdottomuus pitää kaupan viitemääriä ei loukannut tuottajien perusteltua luottamusta. Tuottaessaan kyseisen määrän toisella tilalla kuin sillä, joka oli ollut kaupan pitämisestä luopumissitoumuksen kohteena, kantajat ovat yrittäneet siirtää tämän viitemäärän.

93 Kantajien viittaus edellä mainitussa asiassa O'Brien annettuun tuomioon ei vastaajien mielestä ole vakuuttava. Tämä tuomio koskee asetuksen N:o 857/84 3 a artiklan 3 kohtaa eikä 1 kohtaa. Tuomiossa katsotaan, että tuottaja voi vedota erityisviitemäärään vain, jos hän jatkaa sen tilan hoitamista, jota kaupan pitämisestä luopumissitoumus koski. Esillä olevissa asioissa kysymys on sen selvittämisestä, ovatko kantajat todella hoitaneet SLOM-tilaa ja onko tilan hoito ollut asetuksessa N:o 857/84 tarkoitetun kaltaista, kun tilaa ei ole enää käytetty maidon tuotantoon.

94 Vastaajat kiistävät syy-yhteyden väittäen vastauskirjelmissään, että asian T-195/94 kantaja olisi voinut saada alkuperäisen viitemäärän, jos hän olisi aloittanut uudelleen maidon toimittamisen vuonna 1983 kaupan pitämisestä luopumissitoumuksen

voimassaoloajan päätyttyä. Asetuksen N:o 1371/84 6 artiklan 2 kohdassa ja Saksan asiaa koskevassa lainsäädännössä on vastaajien mukaan tehty mahdolliseksi myöntää näille tuottajille heidän tosiasiallisten toimitustensa mukaan laskettu viitemäärä. Tämän määrän saamatta jääminen olisi siten kantajasta johtunut seikka, eikä aiheutuneiden vahinkojen ja asetuksen N:o 857/84 välillä ole syy-yhteyttä.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

95 Quiller ja Heusmann saivat kansallisilta toimivaltaisilta viranomaisilta 23.12.1993 ja 1.2.1993 niin sanotun SLOM III -erityisviitemäärän. Asetuksen N:o 2055/93 1 artiklan mukaan tällainen määrä tuli myöntää niille maidontuottajille, joiden osalta viitemäärän antamisesta oli aiemmin kieltäydytty. Tästä johtuu, että kansallisten toimivaltaisten viranomaisten mukaan kantajat olivat tuolloin yhteisön säännöstössä tarkoitettuja tuottajia kyseisillä maatiloilla, joten heitä oli estetty pitämästä kaupan maitoa asetuksen N:o 857/84 perusteella. Tämä vahvistetaan Hannoverin maatalouslautakunnan 25.1.1990 päivätyssä ja Westfalen-Lippen maatalouslautakunnan 19.7.1991 päivätyssä todistuksessa.

96 Vastaajien väitteestä, jonka mukaan kantajat olisivat vastuussa vahingoistaan, koska he olivat pyytäneet viitemäärää alkuperäisille tiloilleen eivätkä SLOM-tiloille, on todettava, että asetuksen N:o 857/84 3 a artiklan 1 kohdasta, sellaisena kuin se on muutettuna asetuksella N:o 764/89, ilmenee, että edellytykset, jotka koskevat erityisviitemäärän tuotannon konkreettisia yksityiskohtia ja joista säädetään erityisesti säännöksen b alakohdassa, edellyttävät tällaisen määrän antamista. Nämä edellytykset eivät siten sovellu kuin siihen tilanteeseen, jolloin tuottaja voi vaatia erityisviitemäärää, jonka antamisesta säädetään 1 kohdan ensimmäisessä ja toisessa luetelmakohdassa. Kantajille ei kuitenkaan voitu antaa tätä viitemäärää tämän kohdan toisen luetelmakohdan päällekkäisyyden kieltävän säännön perusteella, koska he olivat jo saaneet viitemäärän alkuperäisten tilojensa perusteella.

97 Vastaajien asiassa T-195/94 esittämästä väitteestä, joka koskee yhteisön toiminnan ja vahinkojen välistä syy-yhteyttä, on todettava, että asetus N:o 1371/84 tuli voimaan vasta 18.5.1984. Koska kantajan maa-aluetta rasittaneen sitoumuksen voimassaoloaika päättyi 31.5.1983, kantaja ei siten voinut tuolloin tietää, että hän voisi saada viitemäärän, jos hän aloittaisi tuotannon uudelleen. Hän saattoi saada tiedon tästä seikasta vasta asetuksen N:o 1371/84 tullessa voimaan. Toimielinten esittämässä tulkinnassa kantajan päätökseen olla aloittamatta uudelleen tuotantoa vuonna 1983 on siis liitetty tiettyjä seurauksia, jotka tuolloin eivät olleet ennakoitavissa. Näin ollen väite on hylättävä, eikä syy-yhteyden olemassaoloa voida esillä olevissa asioissa kyseenalaistaa.

98 Kaiken edellä olevan perusteella on todettava, että yhteisö on vastuussa kantajille aiheutuneista vahingoista.

2. *Vanhentuminen*

99 Tässä vaiheessa on syytä selvittää, ovatko kantajille aiheutuneita vahinkoja koskevat vaatimukset vanhentuneita, ja jos ovat, niin miltä osin.

Asianosaisen väitteet ja niiden perustelut

100 Kantajat katsovat, ettei vanhentumisaika ole voinut alkaa kulua päivänä, jolloin kaupan pitämisestä luopumissitoumuksen voimassaoloaika päättyi, eikä myöskään 2.4.1984, jolloin tuli voimaan asetus N:o 857/84, jonka soveltaminen on syynä kantajille aiheutuneisiin vahinkoihin.

101 Vaikka kantajat myöntävät, että asetus N:o 857/84 on aiheuttanut vahinkoa kaikille SLOM-tuottajille ja että asetus N:o 764/89 on uudestaan loukannut SLOM III -tuottajien tilannetta, he toisaalta katsovat, että perussäännön 43 artiklan edellytykset täyttyivät heidän osaltaan vasta sinä päivänä, jolloin asiassa Wehrs annettiin asetuksen N:o 764/89 pätemättömäksi todennut tuomio. Näihin edellytyksiin näet kuuluu tietoisuus vahinkoihin johtaneen toimenpiteen lainvastaisuudesta, koska tämä toimenpide on oikeussääntö. Ei näet voida vaatia kansalaiselta, että hän nostaa korvauskanteen välittömästi lainvastaisen asetuksen antamisen jälkeen. Tilanteen oikeudellinen epävarmuus, asetuksen N:o 857/84 pätevyysolettama ja ennen kaikkea tarve saada erityisviitemäärä selittävät sen, että he eivät nostaneet vahingonkorvauskannetta. Kuitenkin asian T-202/94 kantaja myöntää, että hän olisi voinut nostaa kanteen heti hänen SLOM-tilaansa rasittaneen sitoumuksen voimassaoloajan päätyttyä.

102 Vanhentumisajan keskeyttämisestä kantajat toteavat, että SLOM III -tuottajia ei saa kohdella eri tavalla verrattuna SLOM I ja SLOM II -tuottajiin. Näin ollen asetuksen N:o 2187/93 8 artiklan säännöstöä tulisi soveltaa heihin kuten kaikkiin muihinkin tuottajiin. Lisäksi 5.8.1992 päivättyä tiedonantoa, jolla toimielimet keskeyttivät vanhentumisajan kulumisen, olisi myös sovellettava heihin, minkä vuoksi vastaajat eivät voi tehdä väitettä vanhentumisesta. Tiedonannon antamispäivänä heidän oikeutensa eivät olleet vielä vanhentuneet, koska heidän mukaansa vahinkojen syynä oli asetus N:o 764/89. Siinäkin tapauksessa, että vanhentumisajan katsottaisiin alkaneen kulua kaupan pitämisestä luopumissitoumuksen voimassaoloajan päättymisestä, vanhentumattomat ajanjaksot ovat alkaneet kulua 5.8.1987 eli viisi vuotta ennen vanhentumisen keskeyttämispäivää 5.8.1992.

103 Asian T-195/94 kantaja vetoaa siihen, että vanhentumisajan kuluminen on joka tapauksessa keskeytetty kantajan 12.1.1994 päivätyllä, toimielimille osoitetulla kirjeellä, johon komissio vastasi 29.3.1994 kieltäytyen aiheutuneiden vahinkojen korvaamisesta. Kantaja väittää, että kanne nostettiin perussäännön 43 artiklan mukaisesti kahdessa kuukaudessa tämän kieltäytymiskirjeen vastaanottamisesta. Tuolloin oikeus vahingonkorvaukseen asetuksen N:o 764/89 johdosta ei ollut vielä vanhentunut.

104 Asian T-202/94 kantaja toteaa niin ikään, että vanhentumisaika on hänen osaltaan katkennut hänen 11.4.1991 päivätyllä, toimielimille osoitetulla kirjeellään. Perussäännön 43 artiklassa ei edellytetä, että kanne nostetaan välittömästi tällaisen kirjeen jälkeen. Joka tapauksessa 2. ja 15.5.1991 päivätyissä vastauksissaan komissio ja neuvosto ovat nimenomaisesti luopuneet oikeudesta vedota vanhentumiseen, mihin kantaja on luottanut. Tämän luopumisen vaikutuksia ei ole syrjäytetty asetuksella N:o 2187/93, joka ei ollut suoraan ja erikseen häneen kohdistettu toimi ja josta ei siis ollut mahdollista nostaa kannetta. Lisäksi kantaja on 13.1.1994 päivätyllä kirjeellä tiedustellut toimielimiltä, pitäytyivätkö nämä edelleen tässä luopumisessaan. Ainoastaan komissio vastasi 29.3.1994 päivätyllä kirjeellä kieltäytyen vahingonkorvauksesta SLOM III -tuottajille. Siltä osin kuin tähän kirjeeseen sisältyi hylkäys, kanne on nostettu perussäännön 43 artiklassa säädetyssä kahden kuukauden määräajassa.

105 Vastaajat katsovat, että kantajien esittämät vaatimukset ovat vanhentuneita ja että kanteet sen vuoksi on jätettävä tutkimatta. Vastaajat toteavat, että yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön ja perussäännön 43 artiklan mukaan vanhentumisaika alkaa kulua, kun kaikki korvausvelvoitteen edellytykset ovat täyttyneet: kun vastuun perusta johtuu lainsäädäntötoimesta, vanhentumisaika alkaa kulua, kun tämän toimen seuraukset ovat ilmenneet (yhdistetyt asiat 256/80, 257/80, 265/80, 267/80 ja 5/81, Birra Wührer ym. v. neuvosto ja komissio, tuomio 27.1.1982, Kok. 1982, s. 85, 10 kohta, jäljempänä asiassa Birra Wührer annettu tuomio ja asia 51/81, De Franceschi v. neuvosto ja komissio, tuomio 27.1.1982, Kok. 1982, s. 117, 10 kohta, jäljempänä asiassa De Franceschi annettu tuomio).

106 Esillä olevissa asioissa vanhentumisaika on vastaajien mukaan alkanut kulua asiassa T-195/94 asetuksen N:o 857/84 voimaantulopäivästä 2.4.1984 ja asiassa T-202/94 kaupan pitämisestä luopumisajanjakson päättymisestä 9.10.1985. Mainittuina ajankohtina 215 artiklan edellytykset täyttyivät: yhteisön vastuu syntyi tuolloin säädöksellä eli asetuksen N:o 857/84 ensimmäisellä versiolla, joka sittemmin todettiin pätemättömäksi asiassa Mulder I annetussa tuomiossa, koska se loukkasi ilmeisellä tavalla luottamuksensuojan ylemmäntasoista periaatetta.

107 Kantajat väittävät kärsineensä vahinkoa siitä, etteivät he ole voineet saada viitemääriä hankkimilleen SLOM-tiloilleen. Tältä osin ei vastaajien mukaan se, että kantajat hankkivat nämä tilat, eikä asetus N:o 764/89, jolla lisättiin 3 a artikla asetukseen N:o 857/84, ole muuttanut tätä oikeudellista tilannetta kantajien haitaksi. Asetuksen N:o 857/84 voimaantulosta alkaen kantajat olisivat siten voineet saada sen lainvastaisuuden todetuksi. Jokaista asetusta koskeva laillisuusolettama ei estä taloudellisia toimijoita saamasta asetuksen lainvastaisuutta todetuksi (asia 101/78, Granaria, tuomio 13.2.1979, Kok. 1979, s. 623, 5 kohta). Juuri näin menettelivät asioiden Mulder I ja Wehrs kantajat, jotka, toisin kuin esillä olevien asioiden kantajat, eivät välittäneet kanteen nostamiseen liittyvästä riskistä.

108 Seuraavaksi vastaajat kiistävät sen kantajien väitteen, että vanhentumisajat olisivat alkaneet kulua 2.4.1984 ja 9.10.1985 (ks. edellä 106 kohta). Tämän vanhentumisajan ei voida ensinnäkään katsoa alkaneen 28.4.1988, jolloin yhteisöjen tuomioistuin asiassa Mulder I antamassaan tuomiossa totesi asetuksen N:o 857/84 osittain pätemättömäksi. Yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan edellytyksenä vanhentumisajan kulumisen alkamiselle on se, että vahinkoa kärsinyt on saanut tai olisi voinut saada tiedon vahingon perusteena olevasta seikasta (asia 145/83, Adams v. komissio, tuomio 7.11.1985, Kok. 1985, s. 3539, 50 kohta), mutta ei sen sijaan sen lainvastaisuudesta. Toiseksi vanhentumisaika ei voi riippua asetuksesta N:o 764/89, jossa säädettiin päällekkäisyyden kieltävästä säännöstä ja tehtiin itsenäiseksi SLOM III -tuottajien tilanne. Tämä asetus ei ole heikentänyt kantajien asemaa siitä, millainen se on ollut asetuksen N:o 857/84 ensimmäisen version antamisesta alkaen, koska jo siinä suljettiin pois sen voimaantulosta alkaen viitemäärien myöntäminen kantajien SLOM-tiloille. Kolmanneksi vanhentuminen ei ole myöskään alkanut kulua asiassa Wehrs 3.12.1992 annetusta tuomiosta, koska kantajille aiheutuneen vahingon perusteena ollut seikka oli asetuksilla N:o 857/84 ja N:o 764/89 käyttöön otettu järjestelmä eikä sen lainvastaiseksi toteaminen.

109 Vastaajat riitauttavat myös sen, että vanhentumisaika kantajien tapauksessa alkaisi uudestaan kulua erikseen kustakin päivästä alkaen. Vaikka asetuksen N:o 2187/93 8 artiklassa näin säädetäänkin, tällaisen ratkaisun ei välttämättä tarvitse olla perussäännön 43 artiklan tulkintaperusteena.

110 Vastaajat toteavat vielä, että 5.8.1992 päivätyn tiedonannon kanssa ei ole ristiriidassa se, että he tekevät tutkimatta jättämistä koskevan väitteen vanhentumisen perusteella. Tämän tiedonannon 2 kohdassa on täsmennetty, että sitoumusta olla vetoamatta vanhentumiseen sovelletaan vain siltä osin kuin oikeus kyseiseen vahingonkorvaukseen ei ole ollut jo vanhentunut tiedonannon antamispäivänä. Joka tapauksessa tämä koskee vain SLOM I ja SLOM II -tuottajia, minkä todistaa yhtäältä viittaus asiaan, joka johti Mulder II -tuomioon, joka koski vain näitä tuottajaryhmiä; toisaalta tämän todistaa tiedonannon 1 kohdan sanamuoto, joka koskee tuottajia, jotka eivät ole saaneet viitemäärää sen johdosta, että he kuuluivat asetuksessa N:o 1078/77 tarkoitettuun järjestelmään.

111 Vanhentumisajan keskeyttämisen osalta vastaajat vetoavat asiassa T-195/94 siihen, että kantajan komissiolle 12.1.1994 lähettämä kirje ei ole keskeyttänyt vanhentumista, koska kannetta ei ole laadittu perussäännön 43 artiklan kolmannessa virkkeessä määrätyssä kahden kuukauden määräajassa. Tämä aika ei alkanut kulua siitä, kun komissio vastasi kirjeeseen, jossa kantaja vetosi oikeuteensa, vaan vasta tämän viimeksi mainitun kirjeen vastaanottamisesta. Koska kanne nostettiin vasta tämän ajan päätyttyä, 12.1.1994 päivätty kirje ei siten ole keskeyttänyt vanhentumista.

112 Asiassa T-202/94 vastaajat väittävät niin ikään, että kantajan 11.4.1991 päivätty kirje ei ole keskeyttänyt vanhentumista, koska kannetta ei ole nostettu perussäännön 43 artiklassa vahvistetussa määräajassa. Komissio ja neuvosto katsovat luopuneensa 2. ja 15.5.1991 päivätyissä vastauksissaan oikeudesta vedota vanhentumiseen vain siltä osin kuin kyseiset oikeudet eivät olleet jo vanhentuneita. Koska vanhentumisaika alkoi kulua 9.10.1985 (ks. edellä 106 kohta), se päättyi 9.10.1990 eli ennen kantajan lähettämää kirjettä. Lisäksi luopuminen vetoamasta vanhentumiseen päättyi kolme kuukautta asiassa Mulder II 19.5.1992 annetun tuomion jälkeen, eikä kantaja ollut nostanut kannetta tuona ajanjaksona. Tältä osin kantajan se väite, että luopuminen pätisi siihen asti, kunnes Mulder II -tuomion johdosta julkaistaan korvausten määrästä annettava tuomio, on täysin perusteeton. Edellä mainitussa tuomiossa on vastaajien mukaan ratkaistu kaikki tärkeät kysymykset vastuusta, joka on ainoa kaikille asianosaisille keskeinen seikka.

113 Tiivistettynä vastaajat katsovat, että koska vanhentuminen alkoi kulua 2.4.1984 ja 9.10.1985, kantajien oikeudet ovat vanhentuneet vastaavasti 2.4.1989 ja 9.10.1990. Ne väittävät, että vanhentuminen koskee asiassa T-195/94 ainakin kaikkia oikeuksia, jotka ovat syntyneet ennen 24.5.1989 eli viisi vuotta ennen kanteen nostamista 24.5.1994. Asiassa T-202/94 ovat puolestaan vanhentuneita kantajan ne oikeudet, jotka ovat syntyneet ennen 1.6.1989 eli yli viisi vuotta ennen kanteen nostamista.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

114 Perussäännön 43 artiklassa tarkoitettu vanhentuminen voi alkaa kulua vasta, kun kaikki vahingonkorvausvelvollisuuden edellytykset ovat täyttyneet, joten lainsäädäntötoimesta aiheutuvan vastuun ollessa kyseessä vanhentumisaika ei voi alkaa kulua ennen kuin tästä toimesta aiheutuvat vahinkoseuraukset ovat syntyneet (em. asiat Birra Wührer ja De Franceschi, tuomioiden 10 kohdat; asia T-20/94, Hartmann v. neuvosto ja komissio, tuomio 16.4.1997, Kok. 1997, s. II-595, 107 kohta).

115 Jotta voidaan todeta, miltä osin kantajien oikeudet ovat vanhentuneet, on ensiksi selvitettävä, milloin vahingot ovat ilmenneet, ja määriteltävä sen jälkeen päivä, jolloin vanhentumisen keskeyttänyt toimenpide on tapahtunut.

116 Esillä olevissa asioissa vahinkoa on aiheutunut siitä päivästä alkaen, jolloin kantajat olisivat voineet toimittaa SLOM-tiloillaan tuottamaansa maitoa heitä sitoneiden kaupan pitämisestä luopumissitoumusten voimassaoloajan umpeuduttua, ellei viitemäärän myöntämisestä heille olisi asetuksen N:o 857/84 perusteella kieltäydytty.

117 Tältä osin on hylättävä kantajien väite, että vanhentumisaika on voinut alkaa kulua vasta siitä, kun asetus N:o 764/89, jolla muutettiin asetusta N:o 857/84 ja säädettiin päällekkäisyyden kieltävästä säännöstä, tuli voimaan. Vaikka kyseisen tuottajaryhmän tilanteesta tuli itsenäinen vasta tämän säännön hyväksymisestä lukien (ks. edellä 66 kohta), tämä oli vain seuraus uuden järjestelmän käyttöön ottamisesta niiden SLOM-tuottajien osalta, jotka tuosta ajankohdasta alkaen ovat voineet saada erityisviitemäärän. Vaikka asetukseen N:o 857/84 lisätty 3 a artikla koskikin SLOM III -tuottajia, heidän tilanteensa sitä vastoin säilyi ennallaan, koska uuden säännön ainoa vaikutus oli se, että näiden tuottajien osalta säilytettiin aiempi järjestelmä kaupan pitämisen täydellisestä kieltämisestä.

118 Esillä olevissa asioissa ei ole riitautettu sitä, että kantajille on aiheutunut vahinkoa asetuksen N:o 857/84, sellaisena kuin se oli alkuperäisessä versiossaan, soveltamisesta ja että vahinkoa aiheutui senkin jälkeen, kun tähän asetukseen lisättiin 3 a artikla asetuksella N:o 764/89. Tästä johtuu, että kantajien vahinkojen perustana oleva toimi oli asetus N:o 857/84. Koska asetus N:o 764/89 ei vaikuttanut aiheutuneiden vahinkojen syntymiseen, sillä ei ole merkitystä vanhentumisajan osalta.

119 Näin ollen kantajille on aiheutunut vahinkoa siitä päivästä lähtien, jolloin asetusta N:o 857/84 alettiin soveltaa heihin, mitä tukee myös se, että se on päivä, josta alkaen kantajat ovat vaatineet vahingonkorvausta (ks. edellä 35 ja 37 kohta). Asiassa T-195/94 tämä päivä on asetuksen voimaantulopäivä 2.4.1984, koska siitä huolimatta, että kaupan pitämisestä luopumissitoumuksen voimassaoloaika päättyi tätä aiemmin, kieltäytyminen viitemäärän antamisesta kohdistettiin kantajaan vasta tuona päivänä. Asiassa T-202/94 tämä päivä on 9.10.1985 eli kantajaa sitoneen kaupan pitämisestä luopumissitoumuksen voimassaoloajan päättymistä seuraava päivä.

120 Seuraavaksi on tutkittava, olivatko yhteisön korvausvastuun edellytykset täyttyneet ja onko vanhentumisaika siis alkanut kulua vahingon syntymisestä, kuten edellä on vahvistettu asioissa Birra Wührer ja De Franceschi annettujen tuomioiden

mukaisesti, niin kuin vastaajat väittävät, vai ovatko edellytykset täyttyneet vasta päivinä, jolloin asioissa Mulder I tai Wehrs annettiin tuomiot, joissa todettiin pätemättömäksi ensin asetuksen N:o 857/84 alkuperäinen versio ja sitten vastaavasti asetuksella N:o 764/89 muutettu versio, kuten kantajat väittävät.

121 Kantajien väite sisältää lähinnä sen, että tietoisuus vahinkoa aiheuttaneen toimen lainvastaisuudesta olisi yksi niistä vaatimuksista, joita yhteisön vastuun syntyminen edellyttää ja joiden täyttyminen asioissa Birra Wührer ja De Franceschi annettujen tuomioiden mukaisesti on lähtökohta vanhentumisajan alkamiselle. Näin ollen tämä väite tarkoittaa, että perussäännön 43 artiklassa määrätty vanhentumisaika ei voisi alkaa kulua ennen lainvastaisuuden toteamista.

122 Tältä osin on vahingonkorvauskanteen itsenäisyydestä suhteessa kumoamiskanteeseen (em. asia Zuckerfabrik Schöppenstedt v. neuvosto ja asia C-257/93, Van Parijs ym. v. neuvosto ja komissio, määräys 21.6.1993, Kok. 1993, s. I-3335, 14 ja 15 kohta) todettava, että perustamissopimuksen 215 artiklaan perustuvaan kanteeseen ei välttämättä tarvitse liittyä eikä sitä tarvitse edeltää kumoamista tai pätemättömäksi toteamista koskeva kanne, minkä johdosta yksityisten oikeussubjektien suoja on kasvanut (em. asia Hartmann v. neuvosto ja komissio, tuomion 128 kohta). Tästä seuraa, että asetuksen N:o 857/84 kumoaminen tai sen pätemättömyyden toteaminen ei ole välttämätön ennakkoedellytys kantajien vahingon korvaamiselle ja että nämä saattoivat siten nostaa kanteensa yhteisöä vastaan kärsittyään vahinkoa asetuksen N:o 857/84 alkuperäisen version perusteella (ks. myös asia T-554/93, Saint ja Murray v. neuvosto ja komissio, tuomio 16.4.1997, Kok. 1997, s. II-563, 81 kohta).

123 Näin ollen yhteisön vastuun edellytykset täyttyivät sinä päivänä, kun asetusta N:o 857/84 sovellettiin kantajiin (ks. edellä 119 kohta). Siten vanhentumisaika on alkanut kulua tästä päivästä lukien.

124 Vastaajat eivät voi väittää, että kantajien vaatimukset olisivat kokonaisuudessaan vanhentuneet viidessä vuodessa vanhentumisajan alkamisesta lukien.

125 Yhteisön korvattaviksi tulevat vahingot eivät näet ole syntyneet välittömästi. Lainvastaisen toimen voimassapitämisen vuoksi vahinkoa on syntynyt päivittäin jatkuen tietyn ajanjakson ajan, koska kantajat eivät ole voineet saada viitemääriä ja siten toimittaa maitoa. Näin ollen perussäännön 43 artiklan vanhentumissäännöstä sovelletaan keskeytymispäivästä riippuen ajanjaksoon, joka päättyy viisi vuotta ennen tuota päivää ilman että vanhentuminen vaikuttaa myöhemmin syntyneisiin oikeuksiin (em. asia Hartmann v. neuvosto ja komissio, tuomion 132 kohta).

126 Vanhentumisajan keskeyttämisen osalta on ensinnäkin otettava kantaa molemmille kanteille yhteisiin väitteisiin, jotka perustuvat 5.8.1992 annettuun tiedonantoon ja asetukseen N:o 2187/93; tämän jälkeen on eriteltävä ne vaikutukset, jotka kummankin kanteen osalta erikseen esiin tuoduilla keskeytystoimilla on.

127 Väite, jonka mukaan 5.8.1992 annettua tiedonantoa olisi sovellettu kantajien hyväksi, on hylättävä. Tällä tiedonannolla toimielimet näet sitoutuivat olemaan vetoamatta vanhentumiseen niiden tuottajien osalta, joille oli asiassa Mulder II annetussa tuomiossa tunnustettu oikeus vahingonkorvaukseen. Tämän tiedonannon henkilöllinen soveltamisala oli siten rajoitettu niihin tuottajiin, jotka eivät olleet saaneet viitemäärää asetuksen N:o 857/84 alkuperäisen version perusteella mutta olivat saaneet sellaisen asetuksen N:o 764/89 perusteella. Tiedonanto oli siten osoitettu ainoastaan SLOM I ja SLOM II -tuottajille. Koska SLOM III -tuottajien erityistä tilannetta ei ole eritelty asiassa Mulder II annetussa tuomiossa, toimielimille vastaista päätöstä ei siten voitu soveltaa asianomaisten eduksi. Näin ollen 5.8.1992 päivätty tiedonanto ei koskenut heitä eikä se siten estänyt toimielimiä vetoamasta vanhentumiseen kantajien osalta.

128 SLOM III -tuottajien eduksi ei ole mahdollista soveltaa myöskään asetusta N:o 2187/93 eikä sen 8 artiklaa, joka koskee vanhentumisen keskeyttämistä. Tältä osin riittää, kun todetaan, että asetuksen 2 artiklan mukaan asetusta sovelletaan ainoastaan niihin tuottajiin, jotka ovat saaneet erityisviitemäärät asetusten N:o 764/89 ja N:o 1639/91 perusteella. Koska kantajat eivät ole tässä asemassa, he eivät siten voi vedota asetukseen N:o 2187/93.

129 Se, että tätä säädöstä ei sovelleta heihin, ei tarkoita sitä, että yhdenvertaisuuden periaatetta olisi jotenkin loukattu. Tämän periaatteen loukkaaminen edellyttää, että toisiinsa verrattavia tilanteita on käsitelty eri tavalla (ks. asia T-143/89, Ferriere Nord v. komissio, tuomio 6.4.1995, Kok. 1995, s. II-917, 55 kohta). Kuten edellä on juuri todettu (127 ja 128 kohta), SLOM III -tuottajien tilanne oli erilainen verrattuna niihin, joiden hyväksi asetusta N:o 2187/93 sovellettiin. Joka tapauksessa tämä asetus on, kuten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on todennut (asia T-541/93, Connaughton ym. v. neuvosto, tuomio 16.4.1997, Kok. 1997, s. II-549, 35 kohta ja em. asia Saint ja Murray v. neuvosto ja komissio, tuomion 41 kohta) luonteeltaan sovintoehdotus, jossa rajoitutaan mahdollistamaan ylimääräinen keino vahingonkorvauksen saamiseksi niille tuottajille, joiden osalta tämä oikeus on tunnustettu.

130 Vanhentumisen keskeyttävistä toimista on todettava, että asiassa T-195/94 kantaja osoitti yksinomaan komissiolle 12.1.1994 kirjeen, jossa hän vaati korvausta vahingoista, jotka olivat aiheutuneet 2.4.1984 alkaen lopullisen viitemäärän antamiseen asti. Komissio ilmoitti 29.3.1994 päivätyllä kirjeellä hylkäävänsä tämän vaatimuksen. Neuvosto puolestaan ei ole väittänyt, ettei vanhentumisen keskeyttämiseen voitaisi vedota sitä vastaan.

131 Koska kanne on nostettu 20.5.1994 eli komission 29.3. päivättyä kirjettä seuranneiden kahden kuukauden kuluessa, vanhentumisaika on katkennut 12.1.1994 perussäännön 43 artiklan mukaisesti.

132 Toimielinten väite, jonka tarkoituksena on osoittaa, että kanne olisi pitänyt nostaa kahdessa kuukaudessa 12.1.1994 päivätyn kirjeen jälkeen, on vailla mitään perustetta. Perussäännön 43 artiklan viimeisessä virkkeessä on viittaus perustamissopimuksen 173 ja 175 artiklaan, jonka perusteella vanhentumisen keskeyttämiseen sovelletaan näistä määräyksistä ilmeneviä sääntöjä määräaikojen laskemiseen. Koska komission vastaus oli tullut yli kaksi kuukautta kantajan kirjeen jälkeen, mutta implisiittisen hylkäämisen riitauttamista koskevassa määräajassa, tästä vastauksesta on alkanut kulua uusi kanteen nostamista koskeva määräaika (ks. asia C-25/91, Pesqueras Echebastar v. komissio, tuomio 1.4.1993, Kok. 1993, s. I-1719). Koska kannekirjelmä jätettiin ennen tämän toisen määräajan päättymistä, vanhentumisen keskeytyminen on tapahtunut 12.1.1994.

133 Oikeuskäytännön mukaan (asiat Birra Wührer ja De Franceschi, tuomioiden 10 kohdat; asia Hartmann v. neuvosto ja komissio, tuomion 140 kohta ja asia Saint ja Murray v. neuvosto ja komissio, tuomion 93 kohta) ajanjakso, jolta vahinko on korvattava, ulottuu vanhentumisen keskeyttämispäivää edeltävään viiden vuoden ajanjaksoon. Vahinko on siis korvattava ajanjaksolta, joka alkaa 12.1.1989 ja päättyy 28.7.1993, jolloin kantajalle myönnettiin viitemäärä.

134 Asiasta T-202/94 on todettava ensinnäkin, että kantaja kääntyi 11.4.1991 neuvoston ja komission puoleen vaatien korvausta siihen asti kärsimistään vahingoista. Toimielimet kiistivät 2. ja 15.5.1991 päivätyissä vastauksissaan vastuunsa, mutta sitoutuivat olemaan vetoamatta vanhentumiseen siihen asti, kunnes kolme kuukautta ehtii kuluu asiassa Mulder II annettavan tuomion julkaisemisesta. Tämä sitoumus ei koskenut kuitenkaan kuin niitä oikeuksia, jotka eivät olleet vanhentuneita kyseisiä kirjeitä laadittaessa.

135 Toisin kuin kantaja on väittänyt, tätä kirjeenvaihtoa ei voida tulkita niin, että siinä viitattaisiin asiassa Mulder II annettavaan yhteisöjen tuomioistuimen lopulliseen tuomioon. Yhteisöjen tuomioistuin ratkaisi 19.5.1992 antamassaan tuomiossa kysymykset yhteisön vastuun olemassaolosta. Kuten tuon tuomion tuomiolauselmasta käy ilmi, vahvistettavaksi jää ainoastaan korvauksen suuruus. Toimielinten 2. ja 15.5.1991 päivätyt kirjeet koskivat siten tuomiota asiassa Mulder II.

136 Lisäksi toimielimet luopuivat näillä kirjeillä vetoamasta vanhentumiseen kirjeissä mainittuna ajanjaksona. Näiden kirjeiden tarkoitus oli välttää kanteen välitön nostaminen ("Prosessiekonomisista syistä neuvosto/komissio on kuitenkin valmis — — olemaan vetoamatta vanhentumiseen — —"). Tämä oli sopusoinnussa toimielinten tuolloisen käytännön kanssa lähettää samansisältöisiä kirjeitä tuottajille, jotka olivat osoittaneet niille vahingonkorvausta koskevia vaatimuksia.

137 Näin ollen on vahvistettava niiden toimielinten antamien sitoumusten vaikutukset, joiden johdosta tuottajat eivät nostaneet kannetta, minkä vastineena toimielimet luopuivat oikeudestaan vedota vanhentumiseen.

138 Toimielinten sitä kantaa ei voida hyväksyä, että kantajan osalta yksinomaan sen vuoksi, ettei hän ole nostanut kannetta perussäännön 43 artiklassa määrätyssä määräajassa siitä, kun kolme kuukautta oli kulunut asiassa Mulder II annetun tuomion julkaisemisesta, voitaisiin vedota uudelleen vanhentumiseen 2. ja 15.5.1991 päivätyillä kirjeillä, ikään kuin toimielimet eivät olisi antaneet mitään sitoumusta. Tämä sitoumus oli näet toimielinten yksipuolinen toimi, jonka tarkoitus oli saada kantajat luopumaan kanteen nostamisesta. Vastaajat eivät siten voi käyttää hyväkseen sitä, että kantaja on päätynyt menettelytapaan, josta ainoastaan vastaajat hyötyivät.

139 Näin ollen vanhentumisaika on ollut keskeytyneenä ajanjaksona, joka alkoi 7.5.1991, jolloin kantaja vastaanotti komission lähettämän kirjeen, ja joka päättyi 17.9.1992, eli kolmen kuukauden määräajan umpeuduttua siitä, kun asiassa Mulder II annetun tuomion tuomiolauselma julkaistiin 17.6.1992 *Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä.*

140 Toiseksi on vahvistettava vanhentumisajan keskeytymispäivä. Tältä osin on todettava, että kantaja lähetti komissiolle 13.1.1994 kirjeen, jossa hän vaati sitä vahvistamaan, että se pitäytyisi ilmoituksessaan, ettei se tule vetomaan vanhentumiseen

siihen asti, kunnes Mulder II -tuomion johdosta julkaistaisiin yhteisöjen tuomioistuimen tuomio korvausten määrästä. Komissio vastasi 29.3.1994 päivätyssä ja 5.4.1994 perille tulleessa kirjeessä, ettei yhteisö ollut vastuussa kantajan menetyksistä.

141 Koska kannekirjelmä on jätetty kahdessa kuukaudessa tämän kirjeen vastaanottamisesta ja koska 13.1.1994 päivätty kirje on katsottava perussäännön 43 artiklassa tarkoitetuksi toimielimille osoitetuksi vaatimukseksi, vanhentuminen on keskeytynyt mainittuna päivänä.

142 Näin ollen oikeuskäytännön mukaisesti (ks. edellä 133 kohta) ajanjakson, jolta korvaukset asiassa T-202/94 maksetaan, tulisi lähtökohtaisesti alkaa viisi vuotta ennen keskeyttämistoimen päivää ja päättyä 1.2.1993, jolloin erityisviitemäärä annettiin. Koska vanhentumisajan kuluminen oli kuitenkin keskeytynyt 7.5.1991 ja 17.9.1992 välisen ajan (ks. edellä 139 kohta) eli 16 kuukautta ja 10 päivää, ajanjakso, jolta korvaukset on maksettava, alkaa 3.9.1987 ja päättyy 31.1.1993.

3. *Vahingonkorvausten suuruus*

143 Yhdistettäessä asioita asianosaisia pyydettiin keskittymään siihen ongelmaan, oliko oikeus vahingonkorvaukseen olemassa.

144 Tämän seurauksena asianosaiset eivät ole voineet ottaa kantaa erityisesti korvauksen suuruuteen ajanjaksona, jonka ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on vahvistanut, olkoonkin että kantajat ovat kanteissaan esittäneet korvausvaatimuksensa määrän (ks. edellä 35 ja 37 kohta).

145 Näin ollen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin kehottaa asianosaisia yrittämään saada aikaan sopimuksen korvattavan vahingon määrästä 12 kuukauden kuluessa tämän tuomion ja asiassa Mulder II annettuun tuomioon sisältyvien täsmennysten perusteella. Ellei sopimukseen päästä, asianosaisten on esitettävä tässä määräajassa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelle vaatimuksensa korvattavan vahingon määrästä.

Oikeudenkäyntikulut

146 Edellä 145 kohdassa esitetty huomioon ottaen päätös oikeudenkäyntikuluista tehdään myöhemmin.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN
TUOMIOISTUIN (laajennettu ensimmäinen jaosto)

on antanut seuraavan tuomiolauselman:

1) Vastaajien velvollisuutena on korvata kantajien vahingot, jotka ovat yhtäältä aiheutuneet asetuksen (ETY) N:o 804/68 5 c artiklassa tarkoitetun maksun soveltamista maito- ja maitotuotealalla koskevista yleisistä säännöistä 31 päivänä maaliskuuta 1984 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 857/84, sellaisena kuin se on täydennettynä asetuksen (ETY) N:o 804/68 5 c artiklassa tarkoitetun lisämaksun yksityiskohtaisista soveltamissäännöistä 16 päivänä toukokuuta 1984 annetulla komission asetuksella (ETY) N:o 1371/84, soveltamisesta siltä osin kuin kyseisissä asetuksissa ei ole säädetty viitemäärän antamisesta tiloille, joita rasittaa maidon ja maitotuotteiden kaupan pitämisestä luopumista ja lypsykarjan tuotannon muuttamista koskevasta palkkiojärjestelmästä 17 päivänä toukokuuta 1977 annetun

neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1078/77 mukaisesti tehty sitoumus, sikäli kuin tuottajat eivät ole toimittaneet maitoa kyseisen jäsenvaltion hyväksymänä viitevuotena, sekä toisaalta asetuksen (ETY) N:o 857/84, sellaisena kuin se on muutettuna 20 päivänä maaliskuuta 1989 annetulla asetuksella N:o 764/89, soveltamisesta siltä osin kuin sen 3 a artiklan 1 kohdan toisessa luetelmakohdassa on suljettu pois erityisviitemäärän antaminen asetuksen N:o 1078/77 perusteella myönnetyn palkkion luovutuksensaajille.

2) Ajanjakso, jolta kantajien on saatava korvaus asetuksen N:o 857/84 soveltamisesta aiheutuneista vahingoista, alkaa asian T-195/94 osalta 12.1.1989 ja päättyy 28.7.1993, ja asian T-202/94 osalta se alkaa 3.9.1987 ja päättyy 31.1.1993.

3) Asianosaiset ilmoittavat yhteisöjen tuomioistuimelle yhteisellä sopimuksella maksettaviksi vahvistamansa määrät 12 kuukauden kuluessa tämän tuomion julistamisesta.

4) Jollei sopimukseen päästä, asianosaiset toimittavat yhteisöjen tuomioistuimelle samassa määräajassa omat vaatimuksensa korvattavasta määrästä.

5) Oikeudenkäyntikuluista päätetään myöhemmin.

Saggio Briët Kalogeropoulos

Tiili Moura Ramos

Julistettiin Luxemburgissa 9 päivänä joulukuuta 1997.

H. Jung
kirjaaja

A. Saggio
presidentti